

Hibrit Savaş, Sosyal Medya ve Propaganda

Mücahit GÜLTEKİN 5 Kasım 2022

<https://islamianaliz.com/makale/12496108/mucahit-gultekin/hibrit-savas-sosyal-medya-ve-propaganda>

Konvansiyonel ya da geleneksel savaş olarak adlandırılan “devletler arası” savaşın yerini [yeni](#) savaş biçimlerine bırakacağını ilk vurgulayanlardan biri olan ünlü Rus savaş teorisyeni Evgeny Messner (1891-1974) “*Geçmiş savaşlarda toprakların ele geçirilmesi önemli sayılırdı, geleceğin savaşlarında ise hedef ülkedeki insanların ruhlarının ele geçirilmesi önem kazanacaktır.*” demiştir[1]. Messner’in sözü “Hibrit Savaş”ın önemli bileşenleri olan psikolojik ve enformatik savaşa göndermede bulunmaktadır.

Hibrit savaş kavramını ilk kez 2002 yılında William Nemeth[2] kullansa da kavramın Frank Hoffman’ın 2007 yılında yayınladığı “21. Yüzyılda Çatışma: Hibrit Savaşların Yükselişi”[3] çalışmasından sonra popülerlik kazandığı belirtilmektedir. Hibrit savaş; askeri, ekonomik, psikolojik savaş gibi farklı savaş biçimlerinin konjonktürel koşulların da dikkate alınarak esnek şekilde [bir](#) arada kullanılmasını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra hibrit savaş aralarında pek çok açıdan farklılık ve karşıtlıklar bulunan aktörlerin düşman hedefe yöneltilmesini içerirken aynı zamanda sivil, askeri, legal ve illegal yöntemleri kapsayan bir yönetsel çeşitliliğe sahiptir. Ayrıca askeri, teknolojik ve siber aygıtları içeren araçsal çeşitliliği içerir.

Hibrit savaş, düşmanı kuşatacak, zayıflatacak ve çökertecek her unsuru savaşın aktörü haline getirebilmekte; hiçbir aracı, yöntemi ve aktörü dışlamamaktadır. Bu bakımdan, savaşla ilgisi yokmuş gibi gözükken her türlü sivil ve sosyal unsur hibrit savaşın bileşeni haline gelebilmektedir: Suç örgütleri, sivil toplum kuruluşları, terör örgütleri, akademik kurumlar, sanatçılar, gazeteciler, sosyal medya fenomenleri ve influencer’lar... Özetleyecek olursak bu yeni savaş biçimi çoğul ve karma (ya da karmaşık) bir karaktere sahiptir. Buna karşın amacı sade ve açıktır: Hedef ülkeyi istikrarsızlaştırmak, o ülke üzerinde üstünlük kurmak ve mümkünse onu yok etmek. Hibrit savaşın içerdiği karmaşa çoğu zaman dikkatlerin bu yalın amaçtan sapmasına ve olup bitenlerin anlaşılmasına ya da yanlış anlaşılmasına neden olmaktadır.

Hibrit Savaş: Bütün Tuşlara “Seçici Dikkatle” Basmak

Etnisite, cinsiyet, din, mezhep ve ideoloji gibi açılardan farklılık ya da karşıtlık içeren yapıların savaşın amacı doğrultusunda aynı sahneye çıkartılabilmesi hibrit savaşın karakteristiğini anlamamız açısından önemlidir. Diğer bir ifadeyle, hibrit savaşlarda birbirine ışık yılı mesafede

uzak gibi görünen yapılar aynı hedefe doğru motive edilebilmektedir. Örneğin [İran](#)'da 16 Eylül'de Mehsa Emami'nin vefat etmesiyle başlayan protestoların aktörleri ve destekçileri hayret verici bir çeşitliliğe sahiptir: Marksistlerle liberalleri, muhafazakarlarla ateistleri, İŞİD'cilerle LGBT'cileri, Suudilerle İsrailileri aynı cephede görebilirsiniz. Etnik bölünme yanlıları da cabası. Kuşkusuz bu kadar farklı grubu bir arada aynı hedefe doğru organize edebilmek tek bir argümanla mümkün değildir. Hibrit savaşın koordine eden karargahlar deyim yerindeyse bütün tuşlara basmakta ama bunu gelişiğüzel yapmamaktadır; her grubun kimliğine/ideolojisine/amacına özgü propaganda malzemelerini **“seçici bir dikkatle”** kullanmakta, gerekirse üretmektedir. Etnik duyarlılığı olana etnik neden, mezhebi duyarlılığı olan mezhebi neden, seküler duyarlılığı olana seküler neden verilmektedir. Ancak nedenler amaçlara ilişkin bir şey söylemediği için, muhaliflerin ellerine verilen bu nedenler bir adım sonrasının çatışma gerekçeleridir aynı zamanda. Ne var ki konsantrasyonu şimdiye yöneltilen gruplar ya sonrasını düşünmemekte ya da düşündüklerini uygulayabilmek için bu sefer birbirleriyle çatışmaya başlamaktadırlar.

Hibrit savaşta yürütülen propaganda sahada yaşanan olayları da “seçici dikkatle” yansıtmayı gerektirir. Hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunun *“ruhunu ele geçirmek”* için bu zorunlu bir kuraldır. İran'daki olaylardan bağımsız olarak bile dünyadaki propaganda aygıtları [ABD](#) ve Batı'nın lehine olacak şekilde yapılandırılmıştır. Hibrit savaşların merkezinde yer alan sosyal medya bunun açık bir örneğidir. Örneğin Twitter, Sputnik Türkiye'nin haber koordinatörünün kişisel hesabını bile *“Rusya devletine bağlı medya”* olarak etiketlemiştir.[4] Bu uygulama gerçekte küresel ölçekte işleyen bir fişlemenin örneği olarak görülebilir. Kullanıcılar VOA'nın, DW'nin, BBC'nin haberlerini “yansız” haber kaynağıymış gibi paylaşabilirken, “Çin devletine bağlı medya”, “İran devletine bağlı medya” etiketleriyle uyarı almakta; “tehlikeli bir şey yapıyorsun!” şeklinde Twitter'ın algoritmaları tarafından “tehdit” edilmektedir. Dolayısıyla kullanıcılar tedirgin olmakta, tek yönlü paylaşımına zorlanmaktadır. Etiket örneği, yapay zeka algoritmalarının “seçici dikkatle” kodlandığını/kodlanabildiğini görmemiz açısından önemlidir. Tabii ki, verdiğim örnekteki “kişisel hesabın etiketlenmesi” bizim görmemizin arzu edildiği bir örnektir. Bizim görmemizin istenmediği etiketlemelerin olduğunu da hesaba katabilirsiniz. Dahası sosyal medya uygulamaları “ideolojik fenotipleme” yaparak, bir kişinin ileride hangi olayda nerede durup, nasıl tepki verebileceğini; bir ülkedeki hangi bölgelerin hangi konular çerçevesinde harekete geçirilebileceğini öngörebilir. Diğer bir ifadeyle ideolojik ve düşünsel fay hatlarının dijital haritası çıkarılabilir.

Mehsa Emini: Twitter Tarihinin En Meşhur Kişisi

İran'a karşı yürütülen hibrit savaşta sözünü ettiğimiz “seçici dikkatin” çarpıcı örnekleri yaşanmaktadır. Gerçekten de pek çok ülkede adli bir vaka olarak gazetelerin ancak üçüncü sayfasında kendine yer bulabilecek bir olay nasıl olmuştur da dünyanın gündemine oturmuş; binlerce habere, TV programına konu olmuştur? Halbuki sadece 2015 yılında ABD polisinin öldürdüğü 48 siyahi kadından bir tanesinin ismini bilen var mı?[5]

Filistin’de katledilen anne-babaları saymıyoruz bile. Filistinli çocukların tutuklanması, anne-babaların katledilmesinin dünya gündemine oturmasını beklemiyoruz zaten. Fakat bu seçici dikkatin Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) gibi uluslararası kuruluşlarda da hüküm sürdüğünü; Filistinlilerin sağlıklarının yok sayıldığını bilmek gerekiyor. Geçtiğimiz günlerde tıp dergisi The Lancet’in Baş Editörü Richard Horton DSÖ’nün Filistinlileri 2022 Dünya Sağlık İstatistikleri’nden sildiğini yazdı. Filistin DSÖ’nün Doğu Akdeniz Bölgesi üyesi olmasına rağmen DSÖ Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Gazze’deki yaklaşık 5,5 milyon insanın sağlık bilgilerini kayıtlardan siliyor! Horton DSÖ’nün tavrını [İsrail](#)’in yaptığı soykırımla ilişkilendirdi.[6] Yedi kişi tarafından kaleme alınmış The Lancet’teki bir diğer yazı DSÖ’nün tavrının, Filistin’in varlığını yok saymak anlamına geldiğini belirtti.[7] DSÖ’nün Filistinlilerin kayıtlarını silmesi, İsrail’in Filistin’de yarattığı yıkımı ve işlediği suçları örtme girişiminden başka bir şey değildi.

DSÖ’nün bu tavrı dünyada ses getirdi mi? Ses getirmesi bir yana kimin, kaç kişinin haberi var? Oysa Mehsa Emini vefat ettiği duyurulduktan sonraki birkaç gün içinde sosyal medyanın en meşhur kişisi haline geldi.

Örneğin Time dergisi #Mahsa_Amini hashtag’i ve Farsça karşılığı altında “80 milyon” paylaşım olduğunu yazdı.[8] Mehsa Emini hashtag’i altında yapılan paylaşım sayısının twitter tarihinde rekor olduğu, en popüler hashtag’lerden bile yaklaşık 10 kat fazla etkileşim aldığı belirtildi.[9] Ancak yapılan bazı araştırmalar İran’daki protestoları desteklemek için pek çok sahte hesap açıldığını gösteriyor.[10]

Geçenlerde yayınlanan bir araştırma “Mehsa Emini’nin öldürüldüğü” yalanı üzerine bina edilen psikolojik savaşın boyutları hakkında bir fikir veriyor. Tehran Times’ın 17 Ekim’de yayınladığı araştırmaya göre Mehsa Emini vakası hakkında 25 gün içinde 5 medya kuruluşu toplam 17 bin 312 yalan haber yapmış. Araştırmada BBC Farsça’nın toplamda %58 yalan (toplam haber sayısı 5343, yalan haber sayısı: 3101) ile ilk sırayı aldığı görülüyor. Bu süre içinde İran hakkında ortalama iki dakikada bir yalan haber yapılmış.[11]

Jeopolitik Çıkarlar ve Kanın Politik Değeri

Birkaç hafta önce Avrupa Birliği Dışişleri ve Güvenlik Politikaları Yüksek Temsilcisi Joseph Borrell Fontelles yaptığı bir konuşmada Avrupa'yı bahçeye, dünyanın geri kalan çoğunluğunu ise "balta girmemiş ormana" benzetti.[12] Kuşkusuz bahçe uygarlığında yaşayanlarla, balta girmemiş ormanda yaşayan "ilkellerin" kanı aynı değerde değildir.

Yakın Doğu Haber sitesinde Alptekin Dursunoğlu bunu örnekleyen çarpıcı bir karşılaştırma yaptı. "İranlıyı Filistinli kadından 20 kat daha önemli yapan ne?" diye soran Dursunoğlu şunları yazdı: "Bu yazının yazıldığı an itibariyle Mehsa Emmini'nin ismini İngilizce yazımla 'Mahsa Amini' olarak arattığınızda Google'da 22 milyon 400 bin; Ebu Akile'yi ise yine İngilizce yazımla 'Shireen Abu Akleh' diye yazarak arattığınızda 1 milyon 230 bin sonuç buluyorsunuz. Şirin Ebu Akile, Mayıs 2022'de öldürüldü; Mehsa Emmini, ise geçtiğimiz ay öldü. Sıradan bir İranlı genç kıza bir medya imparatorluğunun muhabirinden 20 kat daha fazla içerik konusu yapan şey sadece ve sadece jeopolitik hedefler için taşıdığı kullanım değeridir." [13]

Akan kanın değeri jeopolitik çıkarlara göre değişmektedir. Kanı değerli yapan "Türk-Kürt, Şii-Sünni, Kadın-Erkek, Çocuk-Yetişkin" kanı olması değil; kanınızın Batı'nın çıkarlarını besleyip beslemediğidir.

Artin Saraydaran'ı duyan var mı örneğin? Adını hiç işittiniz mi?

Artin 5 yaşında bir çocuk. Bir saldırgan 26 Ekim günü Şah Çerağ türbesine girip önüne geleni silahıyla tararken Artin de anne-babasıyla birlikte oradaydı. Artin'in gözleri önünde annesi, babası ve erkek kardeşi öldürüldü. Artin yaralı olarak kurtuldu.

Bu olay bir devrimi başlatmak ve uluslararası toplumu harekete geçirmek için Batılıların aradığı türden bir anlatının bütün detaylarını taşıyor. Ama ne Artin'in, ne de anne-babasının adı sosyal medyada yok. Çünkü Artin ABD ve Siyonizm güdümündeki İran anlatısını desteklemiyor. Seçici dikkat, kanın politik değerini jeopolitik çıkarlar terazisinde tartarak belirlemektedir. Mehsa Emmini'nin "öldürüldüğü" yalanına dayanarak 80 milyon "mention" atan sosyal medyanın ne Artin'i ne de Şah Çerağ'da katledilen 15 kişiyi umursamaması bu yüzdendir.

Sonuç

ABD ve dostlarının İran'a karşı düşmanlığı ne 1979 İslam İnkılabından sonra başlamıştır, ne de İran'la sınırlıdır. ABD ve dostları çıkarlarıyla uyumlu davranmayan her ülkeye ve topluma düşmandır. ABD ve Siyonizm merkezli propaganda aygıtları bu düşmanlığın araçları olarak yeryüzünün farklı bölgelerine gönderilmektedir.

Washington Post (WP) yazarı Carl Bernstein (ki kendisi Pulitzer ödülü sahibidir) 1977'de WP'den emekli olduktan sonra 400'den fazla Amerikalı gazetecinin CIA için çalıştığını ortaya koymuştu.[14] Bernstein CIA'nın New York Times'la (NYT) bir sözleşmesinin bile olduğunu belirtmektedir. Bu sözleşmeye göre CIA ihtiyacı olduğu zaman NYT'nin gazetecilerini "ödünç" alabilecektir. Bernstein gazetecilerin basit istihbarat toplamaktan casuslarla arabuluculuk yapmaya kadar çok çeşitli gizli hizmetler sağladığını belirtmektedir. Daha da önemlisi yurt dışında gazeteci kılığında tam zamanlı CIA ajanlarının olduğunu belirtmektedir. Gazetecilerin "en verimli" istihbarat toplama araçlarından biri olduğunu belirtiyor Bernstein.

Tabii ki, ABD'nin bu gazeteciler ve medya eliyle yürüttüğü propaganda "özgürlük" sloganına dayanıyor. Özgürlük, bütün işgallerinin ve katliamlarının en kullanışlı gerekçesi. Nitekim Joe Biden Kaliforniya'da katıldığı bir kampanya konuşmasında "Endişelenmeyin, İran'ı özgürleştireceğiz!"[15] dedi.

Aynı gün İran'da Dünya Emperyalizmle Mücadele Günü vardı. Biden'a cevap meydanlarda toplanan halka bir konuşma yapan İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'den geldi:

"İran 43 yıl önce özgürleşti ve bir daha esaretinize düşmeme konusunda kararlıyız."[16]

Dipnotlar

[1] Shakhbazov, I. (2018). Rusya'nın Hibrit Savaş Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

[2] Yılmaz, S. (2020). 21'inci Yüzyılda Savaşın Değişen Karakteri: Orta Doğu Bağlamında Hibrit Savaşlar, Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik Anabilim Dalı, Ankara.

[3] https://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf

[4] <https://www.evrensel.net/haber/456106/twitter-gazetecileri-rusya-devletine-bagli-medya-diyerek-etiketledi>

[5] <https://www.nytimes.com/2020/09/24/us/breonna-taylor-grand-jury-black-women.html>

[6] [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(22\)01010-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(22)01010-8/fulltext)

[7] [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(22\)01055-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(22)01055-8/fulltext)

[8] <https://time.com/6216024/iran-protests-islamic-republic-response/>

[9] <https://www.iranintl.com/en/202209239501>

[10] <https://edition.cnn.com/2022/10/05/middleeast/social-media-disinformation-mime-intl/index.html>

- [11] <https://www.tehrantimes.com/news/477503/One-lie-against-Iran-every-two-minutes>
- [12] <https://www.cnnturk.com/video/dunya/borrelden-tepki-ceken-kiyaslama>
- [13] https://ydh.com.tr/YD580_dunyanin-butun-lumpenlerini-birlestirme-sanati.html
- [14] <https://www.carlbernstein.com/the-cia-and-the-media-rolling-stone-10-20-1977>
- [15] <https://www.reuters.com/world/biden-vows-free-iran-west-coast-campaign-speech-2022-11-04/>
- [16] <https://www.iha.com.tr/haber-iran-cumhurbaskani-reisiden-bidena-cevap-esaretinize-dusmeyecegiz-1117304/>